

Sociologiska institutionen, socialantropologiska avdelningen

Användandet av ursprunglighet och den amerikanska
indianen i identitetsskapande:
En komparativ studie av Mormonerna
och The Rainbow Family of Living Light

Kandidatuppsats, vårterminen 2011

Christoffer Stuveback, 860131

Handledare: Steven Sampson

Abstract

This thesis aims to show how indigeneity is used in the constitution of identity, and how the creation of identity and its underlying ideologies in turn are connected to global world systemic processes. Focus is on the Indian's role in the constitution of identity of two disparate groups: the case studies which are presented here regard Mormons and The Rainbow Family of Living Light, the latter a nomadic temporary community that perceives itself as based on apparent Indian traditions. The former group is studied and analyzed in the light of expansion and the rise of hegemony during the 19th century, the latter against the backdrop of the decline of the same hegemony from the 1960's onwards. Therefore, the two groups represent two different positions in the global world system and have been chosen to give a general picture of how the perception and use of indigeneity has shifted in connection with global world-system conjunctures. This is concretized through a comparison between the two groups from a world system perspective.

Keywords: The Rainbow Family, mormon, ursprunglighet, myt, ursprungsbefolkning, världssystem, primitivism, postmodernism

Innehåll

1. Introduktion	4
1.1 Avgränsningar	5
1.2 Angående tidigare forskning	5
1.3 Disposition	6
2. Metod	7
3. Teoretiska utgångspunkter	8
3.1 Mytens makt	8
3.2 Kulturekologi	9
3.3 Världssystemteorin	10
3.3.1 Civilisationscykler och primitivism	12
3.3.2 Modernism och modernistisk identitet	13
3.4 Ursprunglighet	13
4. Västerländska grupper och synen på ursprungsbefolkning	15
4.1 Den förestälde vilden	15
4.2 Västerländsk kristendom, kolonisateurer och ursprungsbefolkning	16
5. Fallstudier	19
5.1 Mormonerna	20
5.1.1 Början på mormonernas resa mot gränslandet	20
5.1.2 Lamaniterna – förfallna kristna och upprättare av Zion	22
5.1.3 Den mormonska frälsningen i realiteten	24
5.1.3.1 Den ekologiska konflikten och synen på naturen	27
5.1.4 Mormonernas identitet i världssystemet	29
5.2 The Rainbow Family of Living Light	31
5.2.1 Inledande ord om familjen	31
5.2.2 ”A Tribe of People of all Cultures: Warriors of the Rainbow”	32
5.2.3 Träff på helig mark	36
5.2.4 Postmodernitetens familj	38
6. Mormoner och The Rainbow Family – en avslutande diskussion	41
7. Referenser	45

1. Introduktion

Sökandet efter rötter och en egen identitet är idag en till synes oöverkomlig börda som vi människor tillskriver oss själva. Vi vill veta vart vi kommer ifrån, vem vi är och vart vi är på väg, då den klara vetskapen om detta skänker våra liv och oss själva stabilitet och trygghet i en ständigt föränderlig värld. När våra livsvärldar skakas om, när den grund vi vilat på blir alltmer bräcklig, behöver vi något att hålla fast vid, en fast punkt i tillvaron. Vare sig sökandet efter denna fasta punkt - och ”upptäckten” av den - tar sig etniska, nationalistiska, spirituella eller religiösa uttryck kan det skönjas likheter dessa emellan, även om de på ytan ger sken av att vara varandras motsatser, och trots att de är temporalt separerade från varandra.

Denna studie kommer att fokusera på två grupper skilda i tid: Mormonerna stadfästes som religiös sekt i USA i början av 1830-talet och The Rainbow Family of Living Light föddes ur 60-talets hippierörelse i samma land. Mormonkyrkans födelse sammanföll med kolonialiseringen av Amerika medan The Rainbow Familys existens sträckt sig över den sociala övergången från ett modernt till ett postmodernt samhälle. Mormonkyrkans struktur är hierarkisk; The Rainbow Familys egalitär. Efter denna första anblick skulle man kanske anse det överflödigt och långsökt att göra en mer ingående jämförelse dem emellan, men vad denna uppsats företar sig är just det. Det avgörande element och den länk som förbinder dessa båda grupper, och som gör en sådan jämförelse väsentlig, är den amerikanska ursprungsbefolkningens roll i de båda fallen.

Uppsatsen kommer således undersöka, belysa och förklara (1) den amerikanska ursprungsbefolkningens roll för mormonernas och The Rainbow Familys identitet och identitetsskapande samt, för att ge studien ett bredare perspektiv, (2) hur identitet och dess underliggande ideologi är kopplade till processer i det globala världssystemet. Med andra ord kommer uppsatsen visa på under vilka förhållanden ursprunglighet är relevant i identitetsskapandet och hur denna ursprunglighet använd(t)s. En redogörelse för ursprunglighet som begrepp samt för ideologisk primitivism och modernism kommer läggas fram i syfte att förtydliga användningen av ursprunglighet. Utöver detta kommer också ges en bild av hur identiteter och aspekter av identitetsskapande är kontinuerliga över tid samtidigt som de är föränderliga. Det finns med andra ord trender, men också en röd tråd som sträcker sig över dessa. Det är främst denna röda tråd som ligger i uppsatsen blickfång.

Materialet som rör mormonerna är historiskt och teologiskt till sin karaktär medan materialet om The Rainbow Family hämtats dels från en etnografisk studie av gruppen samt från welcomehome.org, gruppens inofficiella hemsida. Den metodologiska ansatsen är komparativ och innebär att grupperna kommer ställas sida vid sida för att vissa valda aspekter ingående och tydligt ska kunna synas.

1.1 Avgränsningar

Trots den amerikanska ursprungsbefolkningens ytterst viktiga roll i denna studie kommer fokus, istället för att riktas mot ursprungsbefolkningen som agent, ligga på mormonerna och The Rainbow Familys uppfattningar och ideologiska användande av den i identitetsskapandet. Det är av största vikt att särskilja mellan ideologi och det förhållningssätt de två studieobjekten i praktiken intagit gentemot ursprungsbefolkningen, och vice versa. De båda gruppernas syn på ursprungsbefolkningen speglar inte nödvändigtvis behandlingen av den. Då mormoner och ursprungsbefolkning levde nära inpå varandra påverkade de uppenbarligen också varandra, och ett kapitel kommer därför att undersöka mötet mellan de båda grupperna. The Rainbow Family har inte någon liknande form av relation med ursprungsbefolkning, i vart fall inte i någon fysisk bemärkelse, och därför kommer heller inte relationerna dem emellan att redogöras för i något enskilt kapitel. Däremot kommer det, i den mån det har ansetts behövas, redogöras för kontinuerligt under fallstudiens gång.

Ytterligare kommer den del av The Rainbow Family som undersöks vara den amerikanskt förankrade. Trots att den har medlemmar i världens alla hörn kommer utomamerikanska delar av den att utelämnas. Detta beror främst på att den blygsamma mängd litteratur som finns att tillgå koncentrerar sig på denna kontinent. När det gäller mormonerna kommer fokus ligga på deras syn på och uppfattning av den nordamerikanska ursprungsbefolkningen och inte andra ursprungsbefolkningar, t.ex. sådana i Stilla havet, som också har diskuterats av mormonska teologer.

1.2 Angående tidigare forskning

Den forskning som berört The Rainbow Family of Living Light är ytterst tunn. Endast en etnografisk studie har gjorts av denna grupp, nämligen Michael I. Niman, som han redovisar i ”People of the Rainbow – A Nomadic Utopia”. Därmed är det ofrånkomligt att hans studie ligger som grund för denna uppsats. Mycket har skrivit gällandes mormoner, men materialet

som rör dessas relationer till ursprungsbefolkningen under 1800-talet är också förhållandevis tunt. Det som har skrivits är av historisk karaktär och ofta utifrån ett mormonskt perspektiv. Med anledning av detta har det lagts vikt på att i denna uppsats perspektivera denna historieskrivning utifrån diverse teoretiska förhållningssätt. Jonathan Friedman tar i flera olika artiklar upp ursprunglighet och olika strategier för identitetsskapande i relation till detta, vilket också är anledningen till att hans teorier får en framträdande plats i analysen av det etnografiska och historiska materialet som jag haft tillgång till.

1.3 Disposition

I den inledande delen av denna uppsats har jag redogjort för vad som ämnas undersökas, studiens huvudsakliga syfte, vilka avgränsningar jag har valt att göra samt tidigare forskning. I kapitel 2 kommer jag att diskutera mina metodologiska ansatser och överväganden samt dessas styrkor för mitt undersökningsområde. I kapitel 3 kommer redogöras för studiens teoretiska utgångspunkter. Detta börjar med en redogörelse för den mytanalys som kommer att företas i fallstudierna, följt av ett kulturekologiskt perspektiv. Därefter följer en beskrivning av världssystemteorin och dess vikt för kontextualisering och historisering av kulturellt identitetsskapande. I relation till världssystemteorin kommer också redogöras för sambandet mellan civilisationscykler och ideologisk primitivism och för modernism och modernistisk identitet. Den avslutande delen i detta kapitel behandlar ursprunglighet som begrepp. I kapitel 4 redogörs för historiska föreställningar om vilden och hur dessa föreställningar har förändrats och därefter redogörs generellt för västerländska kristna religioners och kolonistörers syn på ursprungsbefolkningar.

Kapitel 5 behandlar mormonerna och The Rainbow Family, och utgör huvudparten av uppsatsens analysdel. De båda fallstudierna kommer att vara uppbyggda på liknande sätt, med en övergripande inledning följt av analys av de myter och profetior som har en väsentlig roll för de båda grupperna. Efter detta kommer ett kapitel i fallstudien av mormonerna behandla det reella mötet med ursprungsbefolkning vartefter de båda gruppernas relation till naturen/marken diskuteras och fallstudierna kommer att avslutas genom att applicera världssystemteorin på materialet. Kapitel 6 består av en avslutande diskussion där rönen från de båda fallstudierna ställs sida vid sida och där indianens roll för identitetsskapande i sitt historiska sammanhang klargörs.

2. Metod

Valet av kvalitativ komparativ analys för ämnet som behandlas är oundvikligt, och hursomhelst en högst adekvat metod för att förstå världsomspännande processer och hur dessa påverkar hur identitet konstitueras, har konstituerats och möjligtvis också i framtiden kommer att konstitueras. Som metodologisk ansats möjliggör komparativ analys att likheter kan utrönas, kontinuerligt över tid och rum i vitt skilda grupper, vilket hjälper oss att förklara uppkomsten och förekomsten av en mångfald diverse grupper, rörelser, organisationer, eller vad de nu må vara.

I den företagna studien ställer jag mormonerna jämte The Rainbow Family, ett skenbart omaka par. Att ställa dessa två grupper sida vid sida kommer förhoppningsvis kasta ljus över det faktum att de båda delar vissa väsentliga attribut, som visserligen tar sig skilda uttryck rent ideologiskt, men som båda kan utrönas som svar på globala systemiska processer. Den amerikanska ursprungsbefolkningen spelar en viktig roll för båda dessa gruppers självbild och identitet och kommer stå som den tydligaste gemensamma nämnaren och den förbindande länken mellan de båda.

När det gäller mormonerna fokuserar denna studie på deras syn på, såväl som agerande, gentemot den ursprungsbefolkning de mötte. Historiska studier, som också betonar den teologiska aspekten, är av högsta vikt för denna form av undersökning och det mest passande materialet för att få en bred bild av mormonernas förhållande till den amerikanska indianen under den tid som undersöks. Huvudmaterialet är ett antal artiklar skrivna om relationen mormoner och indianer emellan, bl.a. "Seeking the "Remnant": The Native American During the Joseph Smith Period" av Ronald W. Walker, "Open Hand an Mailed Fist: Mormon Indian Relations in Utah, 1847-52" av Howard A. Christy och "Of Pride and Politics: Brigham Young as Indian Superintendent" av Floyd A. O'Neil och Stanford J. Layton.

Uppgifter om The Rainbow Family har huvudsakligen hämtats från Michael I. Nimans etnografiska studie "People of the Rainbow – A Nomadic Utopia" (1997) och i viss mån från welcomehome.org, The Rainbow Familys inofficiella hemsida på internet. Trots att jag bekantat mig med ett flertal Rainbows och varit en av besökarna på en internationell träff bör det nog ändå medges att vad som bedrivits är en bekväm litteraturstudie från min kammare där jag suttit i säkert förvar.

3. Teoretiska utgångspunkter

Inledningsvis löper en diskussion kring myten och dess makt utifrån Bruce Kapferers förhållningssätt till analys av myter, med förhoppningen att denna ska ge en bild av hur synen på myter bör utvidgas för att ge en bredare förståelse av deras möjliga innebörder. Myter och profetior är tydligt framträdande i båda studerade grupper fall, och kräver därför ett visst fokus. Sedan beskrivs det kulturekologiska perspektivet som syftar till att belysa gruppernas relation till naturen. I kapitlet därpå redogörs övergripligt för världssystemteorin och värdet av denna teoris perspektiv, samt dess brister, varefter sambandet mellan primitivism och civilisationscyklar behandlas i relation till denna. Därefter ges en definition av och kort redogörelse för modernism och modernistisk identitet och slutligen för ursprunglighet som begrepp, båda centrala för uppsatsen då såväl mormonerna som The Rainbow Family identitetsskapande måste förstås i relation till dessa.

3.1 Mytens makt

För att förstå ”det ursprungligas” dragningskraft för grupper i deras identitetsskapande är en diskussion om myten och dess betydelse i denna process grundläggande och av största vikt då myter centrala för mormonerna och The Rainbow Family senare kommer att undersökas.

Myter handlar, rent innehållsmässigt, om hur världen och människan kom att se ut som den gör idag. De behandlar skapelsen, ursprunget, återfödelsen. Kapferer, i sin studie av nationalism på Sri Lanka (Kapferer 1988), diskuterar hur myter utifrån ett rationalistiskt perspektiv kan visas vara osanna, påhittade eller utvecklingar av ”fantastiska” händelser och inte uppfyller kriterierna för historisk faktualitet i strikt empiriska test eller genom rationell logik. I avmystifieringen av myter är det lätt att särskilja på fakta och fiktion. Ett annat utbrett antagande han pekar på är att myter speglar den sociala och pragmatiska verklighet de uppkom i. Myter kan förvrängas och förvrängs däri för ideologiska syften, och används som ett medel för bl.a. politisk vinning, t.ex. i försök att legitimera den ena partens rätt i en social eller politisk kontext (Kapferer 1988:40). Dessa förhållningssätt till myter har sina styrkor, men är inte i sig själva tillräckligt fruktbara, då de prioriterar sin egen logiska tolkningsram framför den logik som de som angriper myter i sin vardag pragmatiskt utgår ifrån (ibid:44).

Kapferer kritiserar därmed Malinowskis funktionalistiska förklaringsmodell för en förminskning av myten till pragmatisk utilitarism samt dennes idé om myt som social och

politisk stadga¹. Den sistnämnda förbiser möjligheten att myter och de som angriper eller handskas med dessa kan dela samma inre logik, samma tankestruktur och ontologi. Det är detta samspel mellan individ och myt på samma ontologiska grund som bidrar med en utökad förståelse för den makt myter besitter. Att se myter enbart som funktioner av en social eller politisk kontext, eller som något som existerar för att stödja en social ordning, är att förlägga mytens kraft utanför ramarna för dens inre logik och leder på så sätt till att passivera den. Snarare bör man se på myten som något som innehar kraft och makt när dens logik samspelar med den logik människor redan orienterar sig med i sin sociala verklighet (ibid:45f).

Where human beings recognize the argument of mythic reality as corresponding to their own personal constitutions – their orientation within and movement through reality – so myth gathers force and can come to be seen as embodying ultimate truth.

(Kapferer 1988:46)

3.2 Kulturekologi

Denna uppsats kommer utöver mytanalysen närma sig förhållandet dels mellan mormoner och de indianer de mötte, dels mellan the Rainbow Family och ursprungsbefolkning, utifrån ett kulturekologiskt perspektiv. I båda fallstudierna utgör valet av ekologiskt system och synen på natur viktiga beståndsdelar i gruppernas identiteter samt för förhållandet mellan framförallt mormoner och indianer, men också i viss mån mellan the Rainbow Family och ursprungsbefolkning. Val av ekologiskt system belyser utöver naturens begränsningar också värderingar och självbild. I fallstudien som rör mormonerna ger detta perspektiv en väsentlig inblick i djupgående orsaker till de konflikter som utbröt. Det kulturekologiska perspektivet tar förutom tekniker för inhämtning av mat och materiel för uppehälle också i beaktande geografi, social organisation och kulturella värderingar, samt relationen mellan dessa (Smaby 1975:35).

Smaby punktar i sin artikel, som behandlar just konflikten mellan mormoner och indiangrupper i Utah i termer av ekologiska system, upp tre kategorier som är användbara vid jämförelser mellan olika grupper: 1) *Självbild*: en grupps bild av sin relation till naturen; 2) *Upplevda resurser*: värdesatta och använda naturresurser; 3) *Ekologiska tekniker*: de tekniker en grupp använder för att manipulera upplevda resurser för att tillhandahålla mat och skydd.

¹ Egen översättning av begreppet myth-as-charter

Den tredje kategorin står i stark relation till självbilden. T.ex. inkluderas bosättningsmönster i denna tredje kategori (ibid:36).

3.3 Världssystemteorin

Att utgå ifrån Kapferers mytanalys är fruktbart då den ser längre än till bara mytens legitimering av rådande förhållanden och belyser hur den kan dela ontologi med de som handskas med den och därmed upplevas som fullständigt sann. Att utöver detta närma sig förhållandena mellan de undersökta grupperna och ursprungsbefolkning utifrån ett kulturekologiskt perspektiv belyser i sin tur viktiga aspekter av både konflikter och värderingar. Däremot saknar båda dessa tillvägagångssätt ett tydligt historiskt perspektiv och gör inte anspråk på att begripliggöra världsomspännande processer. Dessas fokus ligger på en given period. För att kontextualisera och historisera mormonernas och The Rainbow Familys identitet och identitetsskapande kommer därför en avgörande del av denna uppsats närma sig dessa grupper utifrån ett världssystemteoretiskt perspektiv.

Uppsatsen behandlar två grupper som uppkom under olika historiska perioder som på många sätt skiljer sig ifrån varandra – mormonerna under den moderna eran präglad av utvecklings- och civilisationstanken och the Rainbow Family under en period då det modernistiska projektet börjat knaka i fogarna, i övergången till ett postmodernt samhälle. Vad som kommer påvisas är att dessa grupper samt deras identitet, trots den tidsmässiga separationen, är produkter av samma världssystem, och därmed av samma globala systemiska processer. Jag kommer att utgå ifrån Jonathan Friedmans utvecklade version av världssystemteorin med fokus på sambandet mellan ekonomiska och kulturella processer, istället för på upphovsmannen Immanuel Wallersteins mer ekonomiskt inriktade världssystemsanalys.

Wallerstein bör dock nämnas i sammanhanget. Det moderna världssystemet, som kapitalistisk världsekonomi, uppkom under 1500-talet (Wallerstein 2004:11) i samband med européernas expansionssträvanden. Han insåg vikten av att förflytta fokus från nationalstat till världssystem. Ett världssystem definierar han som ”en rumslig/tidslig zon som innefattar flera politiska och kulturella enheter, ett område som bildar ett integrerat område av verksamheter och institutioner som lyder vissa systemiska regler” (ibid:36) Teorin förklarar världen som uppbyggd på en center/periferi-struktur där centrum i det globala världssystemet under lång tid utgjorts av USA och Västeuropa medan de perifera zonerna har utgjorts av ekonomiskt

underutvecklade länder i bl.a. Afrika, Asien och Sydamerika. Semiperifera zoner är de som går emot att bli antingen centrum eller periferier.

Stabila hegemoniska centrum karaktäriseras av en centraliserad kapitalackumulation där de perifera zonerna utgör basen för råmaterial och arbetskraft och produktionen är förlagd i centrum och färdiga varor konsumeras i det större systemet. Kapital överförs med andra ord nästan enbart i ena riktningen, från periferi till centrum. När hegemoniska centrum ackumulerat stora mängder kapital och den inhemska produktionen blivit allt dyrare följer en decentralisering av kapitalackumulationen. Kapital exporteras nu istället till periferin, där produktionen är billigare, med följderna att nya små centrum snabbt växer fram och producerar varor som sedan konsumeras i det kapitalexporterande centrumet.

De stabila hegemoniska faserna ser ofta starkt hierarkiska förhållanden mellan centrum och periferi, både ekonomiskt och kulturellt (Friedman 1992:333f). Kulturell hegemoni innebär oftast en strävan mot assimilering och homogenisering av grupper till den förhärskande identiteten och de genomsyrande kulturella värderingarna, samtidigt som detta är attraktivt då man får ta del i skördandet av dess frukter. Hegemoniska centrum och periferier är inte statiska, utan del i en cyklisk process, där hegemonier befästs och sedan faller till förmån för nya hegemoniska centrums uppkomst. Denna cykliska process ger upphov till transformerade identitetsformer:

This articulation is one of decisive transformation of life forms in the broadest sense of the word. It is moreover a long-term historical process that can only be adequately understood as such. The historical processes of global systems have specific properties, such as expansion/contraction, hegemonization/fragmentation, that inform and limit the conditions of existence, reactions and cultural strategies of those who participate in them.

(Friedman 1994:201)

De livsförhållanden som uppstår i ett sådant system står i direkt relation till de ”identitetsutrymmen” som genereras av detsamma. Det är från dessa ”identitetsutrymmen” som kulturellt specifika former, t.ex. sociala och kulturella rörelser, tar form (Friedman 1994:201).

Sedan slutet av 60-talet har västvärldens hegemoniska ställning börjat försvagas, vilket generellt sätt kommit att leda till en nedgång för den modernistiska identiteten (Friedman 1994:112). När denna inte längre anses lika attraktiv eller inger den känsla av sammanhang som den tidigare gjort börjar ett sökande efter identitet, en fast ram, vilka tar olika former i

olika delar av världssystemet. Det är ett sökande efter rötter som kan ta sig traditionalistiska, etniska, religiösa, fundamentalistiska eller primitivistiska uttryck. Pendlingar mellan evolutionism som modernistisk ideologi och primitivism och traditionalism som ifrågasättande av denna är en process som är kopplade till hegemoniska centrums upp och nedgångar (ibid:54f) vilket redogörs för i kapitlet nedan.

3.3.1 Civilisationscykler och primitivism

Pendlingarna mellan evolutionism och primitivism följer civilisationscyklerna, alltså de hegemoniska centrumens upp- och nedgångar, eller expansion och hopdragning i världssystemet. Civilisationscykeln präglas i dess början och slut av primitivistiskt tänkande. Däremellan är evolutionismen dominerande, framförallt när civilisationen (det hegemoniska centrumet) är på väg uppåt och expanderar. Primitivismen i början av denna cykel karaktäriseras av motstånd och ifrågasättande av nedbrytandet av traditionella mönster och relationer och osäkerheten som de nya civilisationsförhållandena ger upphov till (Friedman ibid:57). T.ex. har det kapitalistiska världssystemet i stor utsträckning förbytt personliga relationer (släktskapsrelationer) mot abstraherade relationer, uppbyggda på byråkrati och pengar (ibid:43) med ökad individualisering och urbanisering som följd (Lindberg 1998:62). Primitivismen i slutet av cykeln, under hegemonins nedgång, betonar återgången till naturen, jämlikhet och gemenskap - en vision om en primitiv utopi (Friedman 1994:57). I det västdominerade världssystemet kan man se ett skifte till förmån för evolutionism i USA under slutet av 30-talet och 40-talet, samtidigt som den fick en nedgång i Europa, något som kan förklaras med att ett hegemoniskt skifte från Europa till USA ägde rum under samma period (ibid:53). På samma sätt pågår idag ett hegemoniskt skifte i vilket USA och västvärlden tappar mark, vilket medfört en återfödelse av primitivistiska strävanden i denna del av världen.

Mormonerna och deras förhållande till den amerikanska ursprungsbefolkningen bör förstås i ett ramverk av europeisk expansionen och kolonialiseringen av den nya världen, alltså under en period då det hegemoniska (västerländska) centrumet var på väg uppåt. Denna period präglades som sagt av evolutionism. The Rainbow Family bör ses mot bakgrund av samma hegemonis nedgång, för sin del med primitivismen som den mer framträdande tendensen av de två.

3.3.2 Modernism och modernistisk identitet

De fyra polerna som står i oppositionell relation till varandra i det kapitalistiska identitetsutrymmet är modernism, traditionalism och postmodernism (Friedman 1994:93). Beskrivningen av detta identitetsutrymme som kapitalistiskt förklaras med att det är i kommersiellt baserade civilisationer som detta utrymme är framträdande. I sådana civilisationer är den sociala världen fördelad i individer som varken kan föreställa eller uppleva sig själva som del i ett större kosmologiskt sammanhang, utom genom användandet av droger eller genom delaktighet i religiösa motståndsrörelser (ibid 1994:91). En redogörelse för modernism är av betydelse för uppsatsen då såväl mormonerna som the Rainbow Family bör förstås i förhållande till denna.

Friedman definierar modernism som en kontinuerlig process av ackumulerande av jaget i form av rikedom, kunskap och erfarenhet. Den modernistiska identiteten är aldrig stillastående utan ständigt på språng, aldrig fixerad utan ständigt föränderlig och evigt strävande efter att förverkliga sig själv. Den är grundad i ett utvecklingsideal, i längden social evolution, med en vilja att förädla det primitiva i människan till förmån för civilisation (ibid:91).

3.4 Ursprunglighet

Då ursprunglighet är en av kärnorna i denna uppsats och för de undersökningar som företas redogörs här för den betydelse begreppet tillskrivs i detta sammanhang. Ursprunglighet är ofrånkomligen starkt förknippat med ursprungsbefolkningar, som något autentiskt, originellt, universellt och icke-artificiellt. Det är något som oftast diskuteras i anknytning till ursprungsbefolkningars politiska och kulturella strävanden, vilket förhoppningsvis klargjorts inte är undersökningsområdet i denna uppsats. Ursprunglighet är dock inte förbehållet ursprungsbefolkningar utan också en väsentlig del av andra gruppers identitet, vilket kommer visas genom de två fallstudierna längre fram.

Antagandet som Friedman gör, vilket följes här, är att ursprunglighet inte är något absolut utan står i relation till ett större hierarkiskt fält. Det ursprungliga representeras dels som förenat med naturen, historiskt företräde, det enkla, jämlikhet och harmoni, dels med vildhet, barbari, underutveckling och oordning. Dessa två olika former av representationer är beroende av varandra – de är positiva eller negativa tolkningar av samma position i en större hierarki, i eller mellan grupper (ibid:29ff). I en modern kontext präglad av nationalstater anknyter

ursprunglighet till de minoriteter som existerade innan nationalstaten etablerades, som tidigare livsformer eller ekonomier. I nationer som USA, som är uppbyggda på immigration, yrkar den nationella befolkningen inte på sin ursprunglighet i denna bemärkelse, som ursprungsbefolkning, utan är en kategori förbehållen amerikanska indianer (ibid:34).

4. Västerländska grupper och synen på ursprungsbefolkning

Som bakgrund till det som i denna uppsats undersöks kommer här nedan redogöras för hur synen på och föreställningarna kring indianen har sett ut och förändrats under de århundraden som följt efter mötet mellan européer och syd- och nordamerikanska folk. Detta för att kontextualisera och ge en bredare förståelse för både mormonernas och the Rainbow Familys relation till varandra och placering i det globala världssystemet och i historien. Efter detta följer en redogörelse för västerländska kristna religioners syn på ursprungsbefolkning, också detta i syfte att kontextualisera och historisera mormonerna och the Rainbow Family.

4.1 Den föreställda vilden

Indian har blivit ett samlingsbegrepp för en mångfald av olika grupper av ursprungsbefolkningar som levt och lever i Syd- och Nordamerika. Detta trots att de på många sätt skilt sig från varandra, levt efter olika mönster, under olika ekologiska förhållanden och med olika traditioner och levnadsvanor. Föreställningen kring indianer, m.a.o. konstruktionen av dem, har präglats av antingen en upphöjning och romantisering av deras naturnära tillstånd, eller, som i de flesta fall, degradering, en bild av dem som teknologiskt underlägsna och moraliskt förfallna. Mormonerna och The Rainbow Familys föreställningar om indianer förutsätter en diskussion kring historiska föreställningar gällande indianer, i hopp om att detta under uppsatsen gång kommer belysa hur dessa föreställningar förändrats, men också kasta ljus på deras kontinuerliga karaktär.

Synen på indianen har genom historien generellt sett utgått ifrån motsatsparet den gode och den onde vilden, där detta motsatspar tillsammans omfattat allt gott och ont i ett heltäckande system. Myten om den indianske vilden kan sägas ha uppkommit i Spanien, diskuterats flitigt i andra sydeuropeiska länder, och sedan praktiserats i Amerika (Lindberg 1998:19) där mötet mellan upptäcktsresande och amerikansk ursprungsbefolkning ägde rum. De berättelser som nådde Europa efter de första mötena mellan européer och syd- och nordamerikanska invånare under 1500-talet var ofta starkt präglade av fullständigt överdrivna beskrivningar både vad gällde seder och fysiska karakteristika. De folk man mött sades vara avskyvärda kannibaler, monster, barn i djävulens händer, men också gästvänliga och lättjefulla (ibid:18f). Historier om drömlika städer och storslagna civilisationer kontrasterades mot de nomadiska indianerna som vilda djur (ibid:20f). Vanligt var att de folk man mötte

placerades in i olika fack i den medeltida modellen för den rådande andliga ordningen kallad Great-Chain-of-Being - som underlägsna, djurliknande varelser (ibid:67).

Under 1700-talet användes den amerikanska indianen flitigt av franska filosofer, bl.a. Rousseau, Voltaire och Diderot, som kritik mot den egna civilisationen och det egna samhället. Den bild dessa gav av indianerna var mer positivt laddade, men fortfarande grova stereotypifieringar av vildar som levde lyckliga liv i lyckliga samhällen. De representerade den absoluta friheten under en tid då sydeuropeiska absoluta monarkier bestämde dagordningen (ibid:37ff). 1800-talet såg framväxten av en än mer intolerant inställning till nya folk. Den västerländska civilisationen sågs som höjdpunkten av mänsklighetens bedrifter, vilket ledde till att icke-västerländska folk ansågs än mer underlägsna och lade grunden för det sena 1800-talets imperialism och rasistiska doktriner. Detta ledde till många folks undergång och fick djuplodande konsekvenser för andra grupper (Fagan 1998:25).

4.2 Västerländsk kristendom, kolonisatörer och ursprungsbefolkning

En redogörelse för hur andra västerländska kristna religioner har sett på indianer ges här i syfte att förtydliga mormonernas relation till den amerikanska ursprungsbefolkningen och för att möjliggöra senare jämförelser.

Puritanerna såg ursprungsbefolkningen i New England, där de hade sitt fäste, som förfallna och försökte följaktligen frälsa dessa. De betonade både indianen och vildmarken som manifestationer av djävulen (O'Neil & Layton 1978:238f). Puritanernas teologiska inställning till indianerna bestod liksom mormonernas i att lyfta upp dem ur sitt förfallna tillstånd, och de var en föregångare till mormonerna gällande strävan efter att upprätta ett nytt Zion. På 1770-talet sågs indianen av dem inte längre som en medmänniska, utan som ett hinder för civilisation och dömd till undergång (Lindberg 1998:44). Tiden däremellan präglades dock även den av ett obönhörligt förakt gentemot indianerna:

In one of the Pequot massacres of 1637, not only was the Indian village set on fire, those men, women, and children not fortunate enough to be burned to death were gunned down as they tried to escape the flames. Captain Mason "gave full credit to God" for the slaughter, while Captain Underhill claimed the Pequots had sinned against God and man, and thus, "We had sufficient light from the word of God for our proceedings." (Vaughan 1995:144f)

Jesuiterna i Nya Frankrike, under 1600-talet, strävade även de efter att leda dess hedniska invånare till kristendom och ett civiliserat leverne som ett steg i deras räddning. Även

jesuiterna betonade djävulens närvaro bland indianerna, i de religiösa former som de utövade (Lindberg 1998:47ff). Uttalandet ”The Jesuits may have known that it was impossible, under the circumstances, to be both a good Christian and a good Huron” antyder den schism som existerade mellan jesuiter och i detta fall huronindianer. Vänskapsband mellan ”troende” (konverterade) indianer och hedningar fick enligt jesuiterna inte bestå (Fagan 1998:232f) vilket står som ännu ett bevis för den avgrund som gapade mellan kristen och hedning.

En mer generell bild av hur kristna evangelistiska grupper sett på olika ursprungsbefolkningar runt om i världen kan förstås mot bakgrund av idén om att jorden skapades för att människan skulle dominera den, i syfte att skapa ett världsherravälde. Denna evangelism frångick lojalitetsband till samhällen, kulturer och grupper till förmån för plikten gentemot Gud. Som en följd av denna tro blev en av huvudsysselsättningarna för missionärer att rädda hedningen, en ”emancipation from their chains of darkness and an admission into the glorious liberty of the children of God”. Tahiti var en ö som det i detta sammanhang fokuserades mycket på och där invånarna, av missionärerna, ansågs som kannibalistiska vildar som gav människooffer och dödade spädbarn (ibid:174f). Men de sågs som människor, och möjligheten fanns att omvända dessa till civiliserade människor, något som uppfattades som en tjänst (ibid:176) gentemot de förfallna. Khoikhoifolket i södra Afrika ansågs också i samma anda vara ”a people of beastly living, without a God, lawe, religion, or common wealth” (ibid:41).

Av intresse är också andra grupper, koloniserare utan övergripande religiösa mål, och dessas syn på och behandling av de ursprungsbefolkningar de mötte. De briter som koloniserade Tasmanien i början av 1800-talet såg ursprungsbefolkningen som skadedjur och som hinder för civilisationsbyggande. Efter att aboriginer tvingats bort från sina marker och följaktligen börjat plundra boskap och får, krävde kolonialisterna att regeringen skulle utrota dem. Säljägare ute efter kvinnor och slavar slaktade de flesta manliga aboriginer de träffade, jaktlag jagade aboriginer som helgysysselsättning och guvernören företog sig omfattande militära operationer med syfte att förflytta aboriginer till kustnära öar (ibid:166). Endast en minoritet förespråkade en gudomligt sanktionerad mission för att civilisera och föra dem närmare Gud (ibid:170). I fallet Kongo där ursprungsbefolkningen tvingades in i ett kolonialsystem var den huvudsakliga strategin att utvinna naturresurser hur brutal denna än kunde te sig. Här lemlästades både män, kvinnor och barn i militäroperationer och genom obarmhärtig exploatering. Detta trots att de initiala åtagandena var menade att vara humanitära (Ekholm-Friedman 1991:56f).

Modellen är tänkt att illustrera ett kontinuum för hur ursprungsbefolkningar kunde uppfattas. Den vänstra polen, "Ideal", betonar ursprungsbefolkningen som en modell att följa och ett ideal att eftersträva, medan den högra polen är uppfattningen att den är förfallen, farlig, ett hinder och/eller rent utav något icke-mänskligt, och att det är rättfärdigat att döda den. I mitten är uppfattningen att de visserligen är förfallna, men möjliga att rädda, civilisera och omvandla till sig själva. Denna modell sammanfaller också med vikten av ursprunglighet för grupperns identitet. De grupper som kan placeras in i närheten av den högra polen, t.ex. britterna på Tasmanien eller de i Kongo, präglades i lägre grad av en identitetskonflikt i samband med mötena med ursprungsbefolkning. För de grupper som kan placeras i mitten av skalan utgjorde mötet med ursprungsbefolkningar en större utmaning, då de kan sägas utgöra en viss kärna i den kristna åskådning de hade, och där den kristna identiteten var av större vikt, och behövde överföras till andra genom frälsning.

5. Fallstudier

Ovan har redogjorts för utgångspunkterna för de fallstudier som här presenteras. Den historiska överblicken av föreställningarna kring och synen på indianen ämnar bredda bilden av den roll den amerikanska ursprungsbefolkningen spelat för identitetsskapande genom tiderna, här konkretiserad genom mormonerna och the Rainbow Familys användande av den. Diskussionen kring Kapferers mytanalys kommer nedan appliceras på materialet, och redogörelsen för världssystemteorin, civilisationscykler, primitivism och modernism kommer fungera som verktyg för att placera in grupperna i ett historiskt och globalt ramverk.

Fallstudierna kommer vara uppbyggda på liknande teman för att tydliggöra jämförelser grupperna emellan. De kommer inledningsvis presenteras översiktligt, vartefter det andra underkapitlet behandlar gruppernas myter respektive profetior som är väsentliga delar av deras syn på sig själva såväl som på ursprungsbefolkningen. Därefter tilldelas mormonerna ett kapitel rörande det reella mötet med ursprungsbefolkningen, något som i the Rainbow Familys fall berörs kontinuerligt under fallstudiens gång, och i mindre utsträckning. Sedan följer en redogörelse för gruppernas förhållande till naturen/marken. I den sista delen kontextualiseras det etnografiska och historiska materialet genom en diskussion rörande identitetsskapande med utgångspunkt i världssystemteorin. I denna dels avslutning presenteras de slutsatser som dras rörande "indianens" roll för gruppernas identitet.

5.1 Mormonerna

I denna fallstudie av mormonerna presenteras först kortfattat gruppen och dess grundare, migrationen västerut och indianens roll i deras teologi. I efterföljande kapitel undersöks och diskuteras deras heliga skrifs version av den amerikanska ursprungsbefolkningens historia och framtid och hur mormonerna förhöll sig till denna. Upprättandet av Zion, ett nytt heligt land, som del av denna framtid redogörs för och diskuteras i samma del och allt detta placeras sedan i ett historiskt sammanhang. I nästkommande kapitel behandlas det faktiska möte som ägde rum mellan mormoner och ursprungsbefolkning i form av mission och konflikt. Det avslutande kapitlet analyserar mormonerna, och den roll indianen spelade för deras identitet, i en global kontext. Världssystemteorin kommer här att visa på aspekter av mormonernas identitetsskapande i förhållande till globala processer och i en kontext av kolonialisering och utvecklingsideal. Framförallt kommer det belysas hur mormonernas syn på ursprungsbefolkningen förändrades parallellt med att omständigheterna runt förhållandena dem emellan förändrades.

5.1.1. Början på mormonernas resa mot gränslandet

Mormonkyrkan, senare benämnd Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga, etablerad av Joseph Smith, Jr., erkändes formellt 1820 i New York. Migrationen västerut startade strax därpå. Under några år var huvudsätet i Kirtland, Ohio, men sedan skulle Missouri komma att bli den nya platsen för etablerandet av kyrkan, efter att Joseph Smith fått en uppenbarelse om upprättandet av det förestående Zion. Förföljelser och den fortsatta jakten på en spirituellt och geografisk fristad föranledde sedan fortsatt mormonsk migration västerut (Arrington 1979:21). Efter Missouri uppehöll de sig i Illinois och bosatte sig slutligen i Utah, området runt Klippiga bergen, i avlägsna ökendalar (Mauss 1994:24). Redan 1830 hade det skickats missionärer till det västra gränsområdet för att predika för ursprungsbefolkningen. Detta var ett resultat av den roll ursprungsbefolkningen spelade i Mormons bok, där de beskrevs som ättlingar från Israel och därmed var del av Guds utvalda folk (Arrington 1979:146f). En väsentlig aspekt av den nyetablerade mormonska kyrkan var dess form av kristen primitivism, återupprättandet av den tidigare sanna kristna kyrkan som genom korruption och förfall genom historien tycktes ha gått förlorad. Restorationen innebar en återgång till den ursprungliga kristendomens traditioner med införandet av prästerskap - auktoritet att handla i Guds namn (ibid:28).

5.1.2 Lamaniterna – förfallna kristna och upprättare av Zion

Indianen spelade en viktig roll för den tidiga erans mormoner. I Mormons bok beskrivs den amerikanska ursprungsbefolkningens rötter. Enligt denna emigrerade grupper från Mellanöstern till den amerikanske kontinenten runt 700 f.Kr. och etablerade där en storslagen civilisation. Med tiden förlorade dessa grupper den avancerade form av kristendom som lärts ut till dem av Jesus efter hans korsfästelse, och som de en gång praktiserat. De började därefter anta en mörkare hudfärg. Lamaniterna, en av dessa emigrerade grupper, förintade sina ljusare bröder och levde därefter som degenererade varelser, förtappade, lata, vilda och helt i avsaknad av influenser från kristendomen (Arrington 1979:145, O'Neil & Layton 1978:238).

Den heliga skriften var dock inte bara en historisk redogörelse för indianernas ursprung utan även en profetia över deras framtida öde. Lamaniterna skulle återigen fyllas av Guds visdom, återupprättas och under de sista dagarna bli del av det uråldriga förbundet mellan israeliter och Gud (Arrington 1979:145, Walker 1993:3). Mormonerna skulle gå i första ledet för att uppfylla denna profetia genom att introducera Mormons bok för dem, i hopp om att få dem att ”blomma som en ros” och nå frälsning.

Att placera in ursprungsbefolkningar i ett kristet ramverk har påvisats i olika delar av världen där kolonialister och missionärer mötte nya folk. Att som mormonerna identifiera ursprungsbefolkningar som ättlingar till israeliter har varit ett sätt att anpassa det nya okända man stött på till tron på ett uråldrigt ursprung från en civilisation i Mellanöstern och ett argument för diffusionistiska teories validitet som kom att styrka den bibliska idén om monogenesis (Kirsch 1997:59). Att tillskriva ursprungsbefolkningen en karaktär i avsaknad av kristendom fungerade för mormonerna, liksom för andra ”civiliserade grupper”, som en motbild som förstärkte den civiliserade identitet som mormonerna uppfattade i sig själva (Lindberg 1998:72). Allt som inte kunde identifieras hos ursprungsbefolkningen karaktäriserade mormonerna och behövdes införlivas i de förstnämnda:

[...] For they must be educated, and instructed in all the arts of civil life, as well as in the gospel. They must be clothed, fed, and instructed in the principles of and practice of virtue, modesty, temperance, cleanliness, industry, mechanical arts, [...] and all other things which are calculated in their nature to refine, purify, exalt and glorify them, as the sons and daughters of the royal house of Israel. (Arrington 1979:146f)

Men den entusiasm som många mormoner till en början kände inför uppgiften att instruera indianerna i civilisationens leverne kan inte bara förklaras som en form av självidentifikation eller som ett resultat av legitimerad missionsverksamhet eller överhöghet. Även om indianen i nuet var underlägsen, åtnjöt han en viss moralisk överordning i det förgångna såväl som i framtiden (Arrington 1979:146). Walker påpekar att det inledningsvis intensiva sökandet efter den indianska ”kvarlevan” av Jacob antyder att Mormons bok, och dess redogörelse för indianen, inte bara fungerade som en teoretisk handbok utan i själva verket påverkade hur mormonerna tänkte och i praktiken handlade (Walker 1993:3). Ursprungsmyten, om indianen som härstammad från Israels tio förlorade stammar, är förvisso inte förbehållen mormonerna utan förekommer i olika tappningar som kan spåras så långt tillbaka som till 1500-talet, då med begränsad spridning, och under de följande århundradena i mer utbredd omfattning (Lindberg 1997:128f) Vad som var unikt i mormonernas fall - i det som lärdes ut i Mormons bok - var att indianerna under de sista dagarna skulle ingå det uråldriga israelitiska förbundet och beväpnade komma att spela en viktig roll i den slutgiltiga, våldsamma fasen då de icke-troende (icke-mormoner/euroamerikaner) skulle drabbas av deras ilska. Jesus predikan för den amerikanska ursprungsbefolkningen i Mormons bok redogör för övrigt hur Gud befallt honom att överlämna landet till indianerna, och Joseph Smith själv yttrade orden ”The land of America is promised land unto them.” Andra tidiga pamflettförfattare betonade att ursprungsbefolkningens skulle erhålla båda Nord- och Sydamerika och att hela den vita rasen, förutom de som räknade sig till israeliterna och omfamnade det heliga förbundet, skulle förintas (Walker 1993:3ff).

Dessa uttalanden, i kombination med profetian i Mormons bok, gjorde klart för de tidiga mormonerna att deras budskap måste spridas till ursprungsbefolkningen som i sin tur skulle bistå med att rena landet och därefter upprätta Zion. Smiths uppenbarelser, en kombination av ”de sista dagarna”, indianen och upprättandet av Zion, betonade vikten av att samla alla trogna på en och samma plats, vart var inte säkert, men någonstans längs gränsen till Lamaniterna (ibid:5).

Till viss del kan myten och profetian om lamaniterna och upprättandet av Zion förstås som ett ideologiskt verktyg för att legitimera kolonialisering av och mission i områden bebodda av ursprungsbefolkning. Denna legitimering kan förstås som knuten till mormonernas religiösa övertygelse och som ett steg i ett politiskt maktspel (Lindberg 1998:130) där Mormons bok rättfärdigade deras handlande. Det är också uppenbart att myten speglar den sociala och pragmatiska verklighet som var förhärskande under perioden (Kapferer 1988:40). Att

Mormons bok byggdes upp som den gjorde bör kopplas till den empiriska verkligheten där indianer utgjorde ett nytt ”moment” i sökandet efter en religiös fristad, vare sig de uppfattades som ett hot eller potentiella allierade. Detta är ett faktum som på intet sätt bör förringas. Vad som här ytterligare argumenteras för, med utgångspunkt i Kapferers syn på myten, är att det finns vidare aspekter av lamanitmyten som måste tas i beaktande för att förstå mormonernas syn på ursprungsbefolkningen och varför de handlade som de inledningsvis gjorde. Joseph Smith, pamflettförfattarna, och andra av de man idag kanske skulle kalla ideologer, manipulerade inte nödvändigtvis sina anhängare och dessas uppfattning om världen från en position utanför myten om lamaniterna. Snarare överensstämde deras ontologi med mytens logik och den förespråkade ideologin anspelade på denna logik, förstärkte och förverkligade den.

Bakgrundskontexten för denna ontologi (konstituerad av kosmisk logik), tron på indianerna som härstammade från Israels förlorade stammar, kan sättas i relation till vilken betydelse myten om de förlorade stammarna haft för den judiska diasporan:

The trope of the ten lost tribes invokes longing for a simpler past, before the Jewish people were forcibly incorporated into a series of expansionist empires. It connotes lost identities and the experience of social isolation. The promise of lost tribes on the horizon between myth and history implies the possibility of recovering that which has been lost.

(Kirsch 1997:59)

Det fanns visserligen väsentliga skillnader mellan judarnas och mormonernas situation. Mormonerna hotades t.ex. inte i samma utsträckning av att bli inkorporerade i ett expansionistiskt imperium. Den viktiga poängen är att mormonerna liksom judarna förföljdes för sina religiösa övertygelser (Arrington 1979:60), och tvingades söka sig till nya, tryggare platser. Och på samma sätt som myten för den judiska diasporan åkallade ”ett enklare förflutet” bestod en stor del av mormonismens attraktionskraft i återinförandet av ”the ancient order as established by our Lord and Saviour Jesus Christ and his apostles” (ibid:4). Den sanna kyrkan, som försvunnit under historiens lopp fanns nu åter på jorden i form av Mormonkyrkan (ibid:28).

I den kontext och verklighet som mormonerna orienterade sig i under denna period, besatt myten med andra ord en kraft, inte bara som ett verktyg för mobilisering, utan i form av förkroppsligande av den yttersta sanningen. Mytens logik stod i tät relation till den tankelogik de tidiga mormonerna orienterade sig med i verkligheten. Den förlorade identitet mormonerna

sökte stöd att finna i den sanna tidigare kyrkan och tron. Dessa i sin tur hade en gång personifierat Lamaniten, den israelitiska ättlingen, innan hans förfall. Återupprättandet av den sanna kyrkan, Mormonkyrkan, kan därmed ses som ett praktiskt och logiskt steg som följer Lamanitmytens logik, liksom pragmatismen i att migrera västerut för att upprätta Zion kan sägas göra det.

Mormonernas ontologi kan inte begripliggöras utan att placera in den i ett ramverk som tar deras levda verklighet i beaktande (Kapferer 1988:80). Dess mening och dess logik måste förklaras utifrån denna verklighet. Mormons bok, och myten om Lamaniterna, hade inte haft den genomslagskraft den haft om den inte talat till människor om nuet. Utan den amerikanska ursprungsbefolkningens existens hade den uppenbarligen inte varit del av scenen i Mormons bok. När pamflettförfattare, Joseph Smith och andra företrädare för mormonismen samlade anhängare, genom sina ideologiska ställningstaganden, gjordes detta genom att ideologin brukade kraften i den mormonska ontologins logik. Sökandet efter det ursprungliga, vare sig det handlade om kyrkan eller israelitiska ättlingar, förstärktes av Lamanitmyten. Denna myt var inledningsvis ett förhållningssätt till den samtida sociala och politiska världen mormonerna levde i.

I nästkommande kapitel redogörs för det faktiska möte som ägde rum mellan mormoner och olika indiangupper. Som kommer att visas tvingades den ideologi som den tidiga erans mormoner förespråkade modifieras i och med detta möte. Den praktiska verkligheten skulle komma att utgöra en utmaning.

5.1.3 Den mormonska frälsningen i realiteten

När mormonerna anlände i the Great Basin, Utah, 1847 hade de redan, genom Brigham Young, etablerat den policy som skulle följas i relationerna med de olika indiangupperna som levde i området. ”It is cheaper to feed the Indians than fight them” var det ledord man tänktes följa (Christy 1978:217). Detta stod i kontrast mot den generellt förhärskande frontierdevisen ”The only good Indians are dead Indians (Lindberg 1997:42).” Det var en policy som betonade givmildhet, rättvisa och medling. Relationerna mellan mormonerna och indianerna kan till viss del sägas ha karaktäriserats av denna policy och godartade relationer, men lika mycket av fientlighet och konflikt. Rättvisa för mormonerna var i många fall inte indianernas rättvisa. Stränga straff utmättes till indianer som begått brott, något som ansågs nödvändigt och som ett steg i denna välviljans policy. Youngs syn på och riktlinje för hur man skulle handskas med olydiga indianer, i detta fall Omahas, löd:

I felt that it was wrong to indulge in feelings of hostility and bloodshed toward the Indians, the descendants of Israel, who might kill a cow, an ox or even a horse [...] If the Omahas would persist in robbing and stealing, after being warned not to do so, whip them.

(Christy 1978:217)

Grunddragen i de mormonsk-indianska relationerna utgick utöver detta ifrån mormonernas anspråk på den mark de behövde för sina bosättningar, och detta vare sig indianerna gjorde motstånd eller inte. Från 1850, då Brigham Young utsågs till superintendent, tvingade mormonerna bort indianerna från sina levnadsmarker, med våld om det behövdes, och 1869 förflyttades Uteindianerna till reservat medan de andra indiagrupperna fördrevs till avlägsna delar av territoriet (O'Neil & Layton 1978:236f). Vad de tidiga pamflettförfattarna som nämndes i förra kapitlet, såväl som Joseph Smith uttryckte i form av indianernas gudomliga äganderätt till land, var en ideologi som alltså långt ifrån följdes i verkligheten i mötet mellan grupperna. Efter att Shoshoni och Ute köpt vapen och ammunition för hästar av mormoner påstod Shoshoni att Ute handlat på deras mark och därmed brutit mot deras rättigheter. Detta medförde att en ny policy etablerades, en policy där man varken betalade för att använda eller köpa land: "The land belongs to our Father in Heaven, and we calculate to plow and plant it; and no man shall have the power to sell his inheritance for he cannot remove it; it belongs to the Lord" (Christy 1978:219) Viktigt att påpeka är alltså att verkligheten i de västra gränsområdena fick mormonerna att i många fall överge de tidiga riktlinjerna gällande ursprungsbefolkningen och deras rätt till deras land. Redan året innan etableringen av de första bosättningarna i Utah, d.v.s. 1846, övergick mormonerna till mer pragmatiska förhållningssätt. De vänskapliga relationer som skulle upprättas med indianer hade som mål att möjliggöra utökad expansion, genom att tillfälligt få stanna på mark med tillgång till timmer, med möjlighet att bygga hus, i gengäld mot att hjälpa och lära indianerna att reparera vapen (ibid:218).

I de fall mormonerna rådslagit med indianstammars överhuvuden och fått deras samtycke om att bosätta sig på deras land, utan betalning, gjordes överenskommelser om att dessa grupper skulle erhålla det boskap och de produkter som blev över, i gengäld mot att indianerna skulle avhålla sig från att störa bosättare eller deras boskap (Arrington 1979:147). Flera exempel belyser hur överenskommelser och policys ofta bröts, av båda sidor, och ofta resulterade i våld och blodspillan. Som svar på häststölder och dödande av boskap skickades trupper ut, inte för att utmäta straff i form av piskrapp, utan för att vidta åtgärder som en gång

för alla skulle stoppa framtida härjningar, något som ledde till att många indianer dödades (Christy 1978:220, 225; Tyler 1978:253). Expansionssträvanden i the Great Basin ledde dessutom till utrotningsexpeditioner (Christy 1978:224).

Även om kyrkoledningen hade storslagna planer för indianerna och deras upphöjelse finns det andra exempel på hur bosättare inte delade denna syn på de indianer de handskades med, och varken såg det som möjligt eller önskvärt att leda dem till frälsning. Efter att en indian från Utah Valley påstods ha stulit en tröja sköts han, fick sin mage uppskuren och fylld med stenar, och dumpades därefter i en flod varpå de tre gärningsmännen sedan skröt om vad de gjort (ibid:223).

Trots många mormoners minst sagt negativa attityd gentemot ursprungsbefolkningen gav missionen bland dem vissa resultat. Under de tidiga åren i the Great Basin var det relativt vanligt förekommande med grupper som hävdade att de ”shall yet become a white and delightsome people”. Utbildning med mål som läskunnighet och färdigheter i jordbruk betonades, utöver religiös tro, som andra viktiga element i frälsningen av indianerna. Adoption av indianbarn var utbrett och ett sätt att utbilda dem och vända på deras värdesystem till förmån för mormonernas eget sådant. Att lära dem bruka jorden skulle bli ett sätt att få dem att överge den exploaterande krigsföring de bedrev. 1851 drev indianer tre fungerande jordbruk, vilket man såg som ett steg mot civilisering (O’Neil & Layton 1978:239f). Redan i början av 1600-talet då franska jesuiter från Jesu Sällskap anlände till nordöstra Amerika för att missionera bland ursprungsbefolkningen lades vikt på att göra slut på deras nomadiska tillvaro, göra dem bofasta och få dem att odla jorden, med europeiskt jordbruk som modell (Lindberg 1999:54).

Brigham Youngs uttalande 1871, runt tjugofem år efter ankomsten till the Great Basin, antyder hur ”civiliseringen” av de grupper av indianer som levte där misslyckats, och hur denna civiliseringsprocess lett till stora dödstal bland dem:

[...] ”You need never fight the Indians, but if you want to get rid of them try to civilize them.” [...] I do not suppose there is one in ten, perhaps not one in a hundred, now alive of those who were here when we came. Did we kill them? No, we fed them. We brought their children into our families, and nursed and did everything for them it was possible to do for human beings, but die they would. (O’Neil & Layton 1978:241f)

Med utgångspunkt i de två kapitlen ovan som behandlat dels ideologi och teologi, dels det reella mötet mellan mormoner och olika indiagrupper i the Great Basin, är det tydligt att

handling inte alltid följer ord, och praktik inte alltid teori. Första generationens Mormonledare, de som var som tydligast med att peka på ursprungsbefolkningens härstamning, deras vikt i upprättandet av Zion och deras rätt till landet, var sällan i en position att interagera med dessa (Walker 1993:2) vilket till viss del kan förklara varför deras syn på indianen och dennes framtida frälsning var mer positiv och dess sökande efter "kvarlevan" mer ihärdig. Det reella mötet satte uppenbarligen andra mer pragmatiska krafter i spel, på grund av konflikter över resurser och land. Även om också ledarna för bosättningarna i the Great Basin till en början förespråkade vänskapliga relationer gav mötet mellan dem och indianerna upphov till att mer våldsamma lösningar tilltog, samtidigt som tilltron till indianernas "blomning" avtog. Trots det konfliktfyllda klimatet fortsatte mormonerna i viss mån att "civilisera" ursprungsbefolkningen, bl.a. i form av införandet av jordbruk, med vissa resultat. Det digra dödsantal som drabbade indianerna var dock det mest framträdande resultatet.

5.1.3.1 Den ekologiska konflikten och synen på naturen

Några av de konflikter som bröt ut mellan mormoner och indianer har redogjorts för ovan, och också i viss mån de orsaker som låg till grund för dem. En av de kanske viktigaste orsakerna, bör dock framhållas, består av den konflikt över resurser som mormonernas inträde i the Great Basin gav upphov till, en konflikt som bestod i de två gruppernas ekologiska system och mellan två olika syner på människans relation till naturen (Smaby 1975).

Mormonernas självbild, d.v.s. deras relation till naturen, betonade särskiljandet mellan människa och natur. Naturen existerade för att fylla mänskliga behov, och därmed skulle den genom jordbruk manipuleras för att odla sådant som var till gagn för människan. Mormonernas fasta bosättningsmönster, som ett steg i upprättandet av Zion, dit man ville attrahera anhängare, krävde intensivt jordbruk som kunde mätta så många munnar som möjligt. För det fasta bosättningsmönstret var domesticerade djur att föredra framför vilda. I längden innebar detta att både vilda djur och växter ersattes av domesticerade sådana, och man klarade sig på ett ganska begränsat antal naturresurser (ibid 1975:38). Mormonernas jordbruk krävde att man bosatte sig där det fanns vatten tillgängligt, som kunde användas till konstbevattning. Dessa platser var de olika bergskedjornas utlöpare där det också fanns tillgång till betesmark för boskap (ibid 1975:39).

Indianerna i området uppfattade sig som i ett reciprokt förhållande till naturen. De flesta grupper i the Great Basin var jägare-samlare och erhöll det naturen tillhandahöll, och i

gengäld höll de ritualer där de tillbad sina andar. Eftersom de resurser som the Great Basin tillhandahöll varierade från område till område såväl som säsongsmässigt krävdes ett mer flexibelt bosättningsmönster. Detta karakteriserade i stort sett alla indiagrupper i området. Ofta bosatte de sig, som mormonerna också kom att göra, vid bergens utlöpare där det fanns tillgång till vatten och gräsmark, platser som dessutom medgav närhet till halvökenområden och bergen och de naturresurser dessa tillhandahöll (ibid 1975:37).

En huvudsaklig konflikt bestod alltså i att båda grupper uppehåll hängde på deras tillgång till bergens utlöpare med de resurser dessa tillhandahöll. Mormonernas bofasta levnadsmönster med jordbruk reducerade mängden av de växter och djur som indiagrupperna behövde för sin överlevnad. På grund av indianernas mer nomadiska tillvaro sågs de som inkräktare när de återvände från bosättningar i något annat område för att upprätta bosättningar på ”mormonskt” territorium. De boskaps- och häststölder som indianerna begick kan alltså delvis förklaras av att deras naturliga tillgångar tagits ifrån dem. Stölderna förstods av indianerna själva som ett sätt att återta det som rättmätigt tillhört dem (ibid 1975:41ff).

Dessa två motsatta syner på naturen och de ekologiska system de gav upphov till kan användas som ett ramverk för hur mormonerna såg på indianerna i the Great Basin och hur denna syn kom att förändras, och i längden även behandlingen av dem. Den förestående frälsningen av indianen vilade på antagandet att den mormonska kulturen var överlägsen den indianska och att de senare skulle gynnas av att anamma den och överge det indianska levnadssättet (Walker 1993:241). Vad mormonerna vid ankomsten såg i indianerna, vilket diskuterats ovan, var en motbild till sig själva, och desto mer de etablerade sig och upprättade permanenta bosättningar, desto hårdare slog det mot indianernas ekologiska system och levnadssätt vilket i sin tur trappade upp konflikter med våldsamma utgångar vilket alltså gav mormonerna ytterligare anledningar att se indianerna som ociviliserade och vilda.

Mormonernas bild av sig själva som civiliserade bestod till stor del av deras bofasta levnadssätt och rätt till och överhöghet gentemot naturen: ”Could they be induced to live peacefully and keep herds of cattle, the conditions would very materially be ameliorated, and gradually induce a return to the habits of civilization (Christy 1978:229).”

5.1.4. Mormonernas identitet i världssystemet

Mormonernas ankomst till the Great Basin 1847 liknar i mångt och mycket andra gruppers expansionssträvanden i Nordamerika under 1800-talet. De präglades liksom andra grupper starkt av utvecklingstanken, att höja upp de nya "ociviliserade" folk de mötte till en nivå som motsvarade deras egen, moraliskt, intellektuellt och teknologiskt, och inte sällan användes våld. Gåtan som åtföljer studiet av mormonerna består i dessas betoning på Lamaniten, den amerikanska ursprungsbefolkningen, och dess framtida plats och roll i upprättandet av Zion. Även om mormonerna kan sägas ha tillhört den hegemoniska västerländska identiteten i termer av "civiliseringsgrad" stack deras religion på många sätt också ut och misstänkliggjordes för detta. Uppenbarelsen, polygami, restoration av den primitiva kyrkan samt en kommunitaristisk ekonomi, i kombination med deras anspråk på gudomlig rätt till land vände andra amerikanska bosättare emot dem, i form av våld och förföljelser (Farmer 2008:36f).

Inledningsvis bör ändå betonas att mormonerna deltog i det hegemoniska centrumets expansion och införlivande av periferier och de grupper som levde i dessa, i detta fall the Great Basin. Som påvisats genom kapitlen ovan var relationen mellan mormoner och ursprungsbefolkningen strikt hierarkisk, något som karaktäriserar stabila hegemoniska faser (Friedman 1992:333). Denna relation gav upphov till en assimileringmodell där införlivning av indianerna till ett civiliserat (läs bofast, jordbrukande, "arbetande") leverne var centralt och det som eftersträvades. I den hierarkiska relationen låg också makten hos mormonerna när det gällde att representera indianen, vilket gjordes i förhållande till deras syn på sig själva och genom att sedan återskapa bilden av indianerna som deras motsats, d.v.s. lägre stående utvecklingsmässigt.

Även om mormonerna deltog i det hegemoniska centrumets expansion kan de inte uteslutande sägas inneha en modernistisk identitet och ideologi, eftersom en sådan varken är fixerad eller del av ett större universum av mening (Friedman 1994:91). Mormoner uppfattade sig själva som del av en större kosmologisk domän - tydligt utmärkt i deras religion och profetior om ett framtida Zion - genom medverkande i det religiösa motstånd som de representerade gentemot den "förfallna" kyrkan. Inom ramarna för det hegemoniska projekt som de ofrånkomligen var en del av kan utrönas en viss traditionalism, i form av återgången till en "uråldrig religiös ordning" med betoning på auktoritärt prästerskap och återupprättande av en kyrka som i en forn era antogs ha existerat. Samtidigt som denna traditionalism är framträdande genomsyrar den modernistiska ådran också gruppen, kanske framförallt i den

vikt de lade på att förädla det de ansåg som primitivt i indianen, till förmån för civilisationsbyggande (ibid:91). Mormonsk ideologi, kosmologi och identitet kan alltså sägas ha omfamnats en viss form av traditionalism och modernism som två sidor av samma mynt. Civiliserings- och utvecklingstanken samt idén om upprättandet av det utopiska Zion, var delvis rotad i bilden av en tidigare storslagen indiansk civilisation i Amerika där man praktiserat en avancerad form av kristendom (Arrington 1979:145). Strävan efter den ”sanna”, ursprungliga kyrka som karaktäriserat denna kristendom hade med andra ord en traditionalistisk underton, men vägen tillbaka, eller snarare framåt, till Zion följde det allmänna amerikanska hegemoniska civiliseringsspåret.

Att indianen under mormonismens inledande år hade en central roll för religionens och kyrkans företrädare har visats ovan, genom såväl uttalanden som redogörelserna för Mormons bok och profetior. Indianerna sågs under denna period som allierade med syftet att upprätta ett nytt kungadöme, och stor vikt lades just på indianens roll. I samband med etablerandet av bosättningar i the Great Basin förlorade denna ideologi mer och mer sin attraktionskraft, och ursprungsbefolkningen fick då inta platsen som en motpol som förstärkte den mormonska självidentifikationen som civilisationens och den sanna trons bärare.

5.2 The Rainbow Family of Living Light

Denna fallstudie kommer att inledas med en presentation av The Rainbow Family of Living Light (hädanefter benämnt the Rainbow Family), vilka de är och vad de förespråkar. Därefter diskuteras och analyseras profetior och myter som är allmänt förekommande inom the Rainbow Family samt Rainbows förhållanden till dessa. I samma kapitel undersöks Rainbows syn på och anammande av ursprungsbefolkningens traditioner och spiritualitet såväl som deras idéer om och stereotypifieringar av indianen i form av indianromantik. Kapitlet därpå redogör kort för förhållandet mellan Rainbows och ”helig mark”, mark där man gärna förlägger sina träffar/sammankomster. Den sista delen placerar the Rainbow Family i ett globalt ramverk med utgångspunkt i världssystemteorin. Deras identitet och identitetsskapande kommer där kopplas till globala processer samt den kris den västerländska hegemonin befinner sig i och diskuteras i termer av en postmodern identitet.

5.2.1 Inledande ord om familjen

The Rainbow Family är en löst sammansluten rörelse, snarare än en organisation, som förespråkar pacifism, egalitarism, hållbart samhällsbygge, feminism, alternativa livsstilar och spiritualitet (Niman 1997). På den inofficiella hemsidan står skrivet:

Some say we're the largest non-organization of non-members in the world. We have no leaders, and no organization. To be honest, the Rainbow Family means different things to different people. I think it's safe to say we're into intentional community building, non-violence, and alternative lifestyles. We also believe that Peace and Love are [sic] a great thing, and there isn't enough of that in this world. Many of our traditions are based on Native American traditions, and we have a strong orientation to take care of the Earth. We gather in the National Forests yearly to pray for peace on this planet. (<http://welcomehome.org/rainbow/index.html> 27/4 2011)

Denna självförståelse ger en bra inblick i vad the Rainbow Family är och förespråkar, även om den, sett utifrån Nimans etnografiska studie (Niman 1997), varken ger en fullständig uppriktig eller heltäckande bild. De människor som deltar i the Rainbow Familys årliga, nationella och internationella träffar - vilka syftar till att be för världsfred och för att påvisa

styrkan i dessa kooperativa utopiska gemenskaper - kommer från vitt skilda förhållanden och har olika religiösa bakgrunder. 60-talets fredsaktivister tillsammans med desillusionerade krigsveteraner från Vietnamkriget var grundstommen för den uppstartade rörelsen. ”Indianism”, som kommer diskuteras närmare nedan, är den mest framträdande manifestationen av spiritualitet bland Rainbows (ibid:147) men många medlemmars religiösa bakgrunder sträcker sig också över ett brett fält av andra religioner, bl.a. kristendom, sufism, taoism, hinduism, judendom, islam, buddhism och olika former av New Age (ibid:34). De som närvarar på träffar är både sådana som har vissa tekniska färdigheter som kan komma till användning där, såväl som de som saknar liknande. Hemlösa, ”hobos”, ”tramps”, ofta från fattigare, ”vita”, rurala områden, samt socialarbetare, lärare och datortekniker lever tillsammans under träffarna. Besökare är också sådana som kallar sig ”gypsies”, personer som lever i bussar och reser landet runt och stannar på Rainbowträffar. Dessa kommer ofta från mer välbärgade förhållanden, har medelklassrötter och tenderar att vara bättre på att handskas med och tjäna pengar (ibid:100ff). Majoriteten av besökarna är vita. Idéer har vädrats om att försöka attrahera afroamerikaner, men i realiteten har inte mycket genomförts på den fronten (ibid:109).

Gällande den citerade självbeteckningen i inledningen av detta kapitel är det framförallt en mening som utgör kärnan för denna studie: ”Many of our traditions are based on Native American traditions”. I vad som följer kommer detta påstående diskuteras och analyseras utifrån flera olika perspektiv. Vad som bör läggas på minnet inför fortsättningen är the Rainbow Familys utopiska strävanden och breda demografiska sammansättning. Detta för att tydligare tillgodogöra sig och bredda förståelsen av den idémässiga relationen till ursprungsbefolkningen och dess traditioner.

5.2.2 “A Tribe of People of all Cultures: Warriors of the Rainbow”

When the earth is ravaged and the animals are dying, a new tribe of people shall come unto the earth from many colors, classes, creeds, and who by their actions and deeds shall make the earth green again. They will be known as the warriors of the Rainbow.
(<http://welcomehome.org/rainbow/index.html> 18/4 2011)

Denna textremsa från hemsidan avslutas med dess ursprung: ”- Old Native American Prophecy”. Det finns ett flertal legender, myter och profetior som cirkulerar bland Rainbows på de olika träffarna, ofta variationer på samma tema, och många påstås vara Hopiprofetior.

De innehåller visioner om hur den indianska anden återvänder för att nå även de vita, och hur denna nyupprättade stam ska läka och återställa moder jord till sin forna skönhet. De handlar om indianens återuppståndelse. I själva verket har Rainbows själva skrivit in sig i dessa profetior. Att de är hopiprofetior förnekas av Thomas Banyaca, en av få hopi utvalda att tolka budskap och profetior (ibid:134f).

Många profetior och legender som citeras av Rainbows kommer från boken ”Warriors of the Rainbow”. I den målas bl.a. ett scenario upp i vilket en kvinna berättar profetian för sitt barnbarn. Författarna menar att händelsen i verkligheten har ägt rum, men inte exakt som den beskrivits, och anledningen till att den inte kopplas till någon särskild stam beror på att de *vill* att den ska betyda samma sak för alla indianstammar. Det är alla stora indianska profetiors hjärtliga budskap som koncentreras i historien. Många Rainbows åberopar det som står skrivet i ”The Rainbow Warriors” trots att denna är vad Niman kallar ett ”nittiofemsidigt evangeliskt traktat” som placerar Kristi återkomst i profetiorna och tillmäter kristendomen positiva omdömen för att ha skapat en storslagen världscivilisation. Den avråder Hopiindianer från att förkasta den sanna Messias som tillhandahåller den praktfullaste av spiritualiteter (ibid:135ff).

På samma sätt som författarnas agenda är evangelisk till sin natur, menar Niman att Rainbows tagit saken i egna händer och konstruerat en indiansk tro och lära som legitimerar deras påstådda indianska spiritualitet (ibid:139). Vad Niman här relaterar till är myt-som-stadga, något som ger autenticitet till och legitimerar en tro eller någons rätt att vara i en viss social och politisk kontext – identitet skapas inte ur tomma intet. Det finns uppenbarligen en sanning i detta påstående. Såväl författarna till ”Warriors of the Rainbow” som Rainbows måste kunna legitimera sina identiteter. Ideologer, vilket får stå som epitet för denna typ av författare, använder uppenbarligen myter för att legitimera sin egen verklighetsuppfattning och spirituella/ekonomiska/politiska agenda. Användningen av myter på detta sätt bygger på en syn på dessa som kulturella eller historiska resurser som kan manipuleras (Kapferer 1988:33). Däremot, för att fortgå till en utvidgad syn av myten, bör vi utgå ifrån att myten rymmer vidare aspekter. Visst kan Rainbows påstådda hopilegender och myter synas i sömmarna och visst går det att visa på att de inte håller för kritiska empiriska granskningar, och i vissa fall inte erkänns av de som påstås vara deras upphovsmän. Men att utgå ifrån att myterna existerar *endast* som ett medel för att försvara och legitimera Rainbows identitet och existens som Rainbows, är att förlägga mytens makt enbart utanför den. I en värld som upplevs ha kollapsat och förstörts, och där en Rainbow kanske redan innan han tagit sig detta epitet sett sig som en försvarare eller företrädare av en bättre värld (en utopi), kan en profetia

som den ovan dela logik med den som hänger sig åt att närma sig den. Profetior, på samma sätt som myter, ger mening genom den verklighet dess "läsare" rent pragmatiskt handskas med.

The Rainbow Familys gruppmedvetande är med andra ord inte en produkt av myter och profetior, utan har snarare förstärkts av dem. Tolkningar av dessa såväl som av historia är avgörande för detta medvetandes existens, men myterna i sig ger inte upphov till medvetandet. Referenserna till "gamla visa indianer" i myterna är referenser som Rainbows är kulturellt förberedda för (ibid:38) och som ger mening eftersom de bygger på deras ontologiska förståelse av världen, och förstärker den genom en växelverkan, myt och ontologi emellan.

Rainbows "indianska" traditioner och seder innebär allt ifrån att klä sig i höftskynken till att använda sig av tepees, heliga fjädrar och wigwams under sina träffar. Ceremonierna sägs karaktäriseras av och omfatta den amerikanska ursprungsbefolkningens trossystem. Denna indianska visdom genomsyrar allt: hur rådet fungerar, trummornas funktion, heliga pipor, religiösa ritualer, historierna som berättas. Allt detta anses som heligt och autentiskt. Inbjudningskort anspelar på alla dessa indianska attribut. Många Rainbows anser sig i själva verket förkroppsliga den sanna indianen och den sanna indianska anden. "Warriors of the Rainbow" särskiljer på den nya tidens hjältar, indianen förkroppsligad i Rainbowmedlemmen, och den forna erans, numera utdöda indian som var vis, ren, och praktfull (Niman 1997:132f). Detta längre utdrag från en myt, enligt hemsidan berättad av ovannämnde Banyaca, fortsätter på samma spår:

The Indians believe that at the beginning of the 5th World, when man was told to disburse throughout the planet, from Four Corners², the White Race was one of the original races that went East. Upon their return to our continent, they had become confused and forgotten the ways of the Great Spirit. Further the prophecy continued, either the White Man would bring peace and harmony or attempt to totally destroy the Indian's way of life and take all his possessions and the land. If the latter occurred, (which is clearly the case today) there would come a time when the Indian people would appear to be almost non-existent. Yet, one day, they would rise out of nowhere, as the white race is falling due to their own ignorance and destruction, to lead a spiritual revolution, so all people on this continent would become attuned to the Great Spirit. To hold fast to the traditional ways even if it seemed that everything was against them. To protect Four Corners at all cost [sic], because there is great power under the land that if it is allowed to escape, great destruction would

² Området där Utah, Colorado, Arizona och New Mexico möts.

result. Today, the Indians are going through the test to hold onto their traditional ways and protect the land. The White Man's society is trying to swallow the Indians up. Many of their people, especially the young, are falling prey to the White Man's ways.
(<http://welcomehome.org/rainbow/index.html> 27/4 2011)

Enligt denna myt är det indianska folket numera nästintill icke-existerande. Vad som egentligen är fallet är att indianen, som den konstruerats genom historien, i den empiriska verkligheten är nästintill icke-existerande. Indianer existerar fortfarande och utövar sin spiritualitet och tro, om än i jeans och t-shirt. Vare sig myten är historiskt giltig eller inte (visst har mycket av ursprungsbefolkningens mark beslagtagits) finns det ändå aspekter av den som tydligt pekar på den kraft myten besitter i egenskap av sin inre logik och tematik och dess samband med förespråkares och anhängares tankelogik. ”Den vite mannens samhälle” som försöker svälja indianen är en upplevd assimileringprocess, ett eliminerande av ursprungliga indianska traditioner som ett led i den vite mannens kunskapsmässiga förfall (förlorad spiritualitet och moral) och destruktiva beteende (skändande av moder jord och människan). Denna bild av det västerländska samhället, Babylon i Rainbowtermer, och dess medborgare, som motbild till ”den vise indianen”, står i kontrastfull relation till delar av The Rainbow Familys ideologiska grundsatser och de uttryck dessa tar. T.ex. kan olika former av politisk, social och miljömässig medvetenhet och aktivism ses som reaktioner mot samhället samtidigt som de omfamnar och försvarar vad som upplevs som något inneboende i indianen i form av ”the Great Spirit”. På detta sätt får både myterna och den upplevda verkligheten för Rainbows ett gemensamt liv genom en gemensam logik.

Dessa stereotypifieringar av indianen fungerar som modell för den Rainbowianska identiteten. Som Christer Lindberg visar i sin bok ”Den gode och den onde vilden” (Lindberg 1998) är detta anammande komplext – bilden av vilden som antingen god eller ond innehåller flera olika nyanser. Den tankefigur som utgör grogrunden för Rainbows identitet är den gode vilden, den som representerar och omfattar allt det goda. Man betonar det primitiva, det naturnära och icke-artificiella och ställer dessa karakteristika som motpoler gentemot civilisationen, Babylon. Identiteten i sig blir således en civilisationskritisk sådan. Genom att framställa de traditionella indianska seder och levnadssätt man anser sig föra vidare på det vis man gör, som oklanderliga och ursprungliga, utgör dessa en stark kontrast gentemot den förhärskande modernistiska identiteten, något som kommer diskuteras mer utförligt i följande kapitel.

Indianromantik är som diskuterats ovan inget nytt fenomen utan lika gammalt som själva vetenskapen om indianers existens. Catlin, konstnär och romantiker, yttrade under 1800-talets andra kvartal farhågor över civilisationens förintelse av naturen och med den, den hemmahörande indianen. Han beskrev ett folk som var på väg att dö ut (ibid:105f). Catlins syn på indianen som utrotningshotad skiljer sig från Rainbows syn på densamme. Som beskrivits ovan anses den nu av somliga vara död eller sovande - i vart fall den riktiga indianen - den som personifierar den indianska visdomen och anden.

De två citerade profetiorna ovan kan tyckas motsägelsefulla då de ställs sida vid sida. Den första betonar den indianska andens återkomst genom the Rainbow Warrior, med andra ord i personer som inte nödvändigtvis tillhör ursprungsbefolkningen i konventionell mening. Den andra förutspår indianens återuppståndelse och dennes efterföljande spirituella revolution. Motsägelsefullheten reduceras dock om man inser hur de båda, istället för att stå som varandras motsatser, korsbefruktar varandra. The Rainbow Warrior kan "föra vidare" indianen, på samma sätt som den "spirituella" ursprungsindianen kan göra det. Samtida indianer anses dock i många fall ha förlorat den spirituella prakt de en gång besatt. Därmed ser vissa Rainbows sig som, om inte de enda, så i vart fall några av de rättmätiga att föra ursprungsbefolkningens traditioner vidare.

Detta kapitel har utgått ifrån en analys av myter och profetior som ett steg i förståelsen av Rainbows identitet och världsbild. Myterna och profetiorna betonar hur moder jord förstörts, den spirituella indianen försvunnit och hur en ny stam av "regnbågskrigare" kommer att återuppstå för att återställa jorden till sitt ursprungliga tillstånd, i form av införlivning av "the Great Spirit" i gruppens medlemmar. Genom Kapferers form av mytanalys har det belysts hur myternas och profetiornas logik samspelar med Rainbows tankelogik och därmed förklarar nuet och verkligheten lika mycket som de beskriver en förgången tid. Det har dessutom påvisats hur den modell som Rainbowidentitet formats utifrån bygger på en stereotypifiering av "indianen" som representant för allt gott, d.v.s. den gode vilden, och hur den civilisationskritik som the Rainbow Family uttrycker projiceras på denne.

5.2.3 Träff på helig mark

The Rainbow Family anordnar årliga träffar som vara uppemot en månad, och dessa träffar är ofta lokaliserade i mer eller mindre avlägsna områden som nationalparker och reservat. Rörelsens utopiska intentioner får utlopp på dessa platser genom att dess besökare tillsammans får leva ut sina delade ideologiska impulser. Träffarna möjliggör skapandet av

tillfälliga gemenskaper som syftar till att be för världsfred samtidigt som ett icke-hierarkiskt samhälle byggs upp som ska stå som modell för hur den industrialiserade världen där utanför kan formas. Det utopiska samhället har än inte cementerats och gjorts permanent någonstans utan det är under vissa perioder som det existerar, och det är inte självförsörjande, utan beroende av det externa samhället för sitt materiella uppehälle. På samma sätt som gemenskapen är tillfällig, är också de flesta Rainbows tillfälligt kopplade till The Rainbow Family, och ser det gemensamma bygget som en möjlighet till tillfällig ”stamtillhörighet” (ibid:32f). Dock görs försök till permanenta bosättningar på Mayareservat i Belize som en av anordnarna menar är övergivet land, och hänvisar till profetian som diskuterats ovan (ibid:143).

Träffarna som organiseras anordnas om möjligt gärna på ursprungsbefolkningens mark. The Rainbow Family ser den lokala ursprungsbefolkningen, och inte United States Forest Service, som de legitima ägarna av denna mark, och förbigår därmed denna statliga myndighet för direkt kommunikation med de förstnämnda. Dock råder det därmed ingen konsensus inom de diverse stamråden om The Rainbow Familys användande av deras mark. Vissa grupper menar att heliga platser vanhelgas av The Rainbow Familys användande av och närvaro på dessa platser, medan andra är mer välkomnande till idén att tillfälligt låta dem nyttja marken. Vid något tillfälle stannade Rainbows på helig mark trots stort motstånd. De hade då fått tillstånd av ett råd som ansågs mer ”spirituellt baserade”. Att de sökt tillstånd från ett mer ”tillåtande” råd efter att ha blivit nekat av ett annat har hänt flera gånger (ibid:142ff).

Det är inte helt oproblematiskt att utgå ifrån ett kulturekologiskt perspektiv vid studiet av the Rainbow Family. De befinner sig bara på platsen tillfälligt och kan därmed inte sägas ha något permanent ekologiskt system. Däremot kan man urtyda deras syn på sin relation till naturen, deras självbild. I fallet ovan, när de nekats tillstånd att upprätta en träff på helig mark menade de att detta berodde på att de förhandlat med fel grupp, då det tillfrågade Pitt River Tribal Council erhöll stora summor pengar från regeringen och tillät storföretag att tjäna pengar på och exploatera marken (ibid:142). Denna syn på indiagrupper som både mindre spirituella och mindre miljömedvetna pekar på en viss självbild hos the Rainbow Family, i detta fall en motbild till stamrådet, som i ett reciprokt förhållande med naturen. Också önskan att den långsiktiga påverkan på miljön efter en träff ska hållas minimal (ibid:61) pekar mot en sådan självbild.

5.2.4 Postmodernitetens familj

In the increasingly crisis-ridden centers of the world system there has been an implosive loss of faith in the progress of 'civilization', and a corresponding explosion of new cultural movements, from cults and religious revival to primitivism, a new traditionalism, a striving for the re-establishment of a new culturally defined identity. (Friedman 1994:78)

De första Rainbowträffarna anordnades 1972, och inspirerades av tillställningar som hölls i slutet av 60-talet såsom icke-kommersiella musikfestivaler och liknande sammankomster (Niman 1997:32). Det var en period som sammanföll med den kris och nedgång som den västerländska hegemonin stod inför och som fortsatt sedan dess. Rainbowidentitet, med tydliga influenser från, och ibland rak imitation av vad som anses vara indiansk identitet och tradition (Niman 1997:131), kan kopplas till processer i det globala världssystemet.

I kölvattnet av den modernistiska identitetens nedgång och ideologiska oförmåga att attrahera, har sökandet efter rötter, en permanent tillvaro och en ny identitet tagit full fart. Detta är i allra högsta grad fallet med the Rainbow Family. Modernitetens individualism upplevs ha gett upphov till alienation, vilket lett mot kollektivistiska projekt som i the Rainbow Familys fall exemplifieras genom den form av konsensusstyre som ligger till grund för alla beslut som tas rörande träffarna, och där alla är välkomna att delta (ibid:38f). Även om rörelsen har en utopisk målsättning, så är inte målet att formera ett nytt samhälle, utan att agera modell för förändring av det redan befintliga. Vad det ofta rör sig om för västerlänningar, såväl som i det här fallet är alltså en införlivning av individer i kollektiv. Dragningskraften till kollektiva lösningar på problem är inbyggt i konstruktionen av västerländsk individualism (Friedman 1992:355).

Den modernistiska identitetens nedgång sätter vissa kulturella strategier i spel (som tillvägagångssätt för att i längden kunna handskas med verkligheten) i sökandet efter en identitet. The Rainbow Familys anammande av både indiansk "tradition", spiritualitet och yttre attributer, samt en återgång till naturen, ger dem en plats i en kategori av postmoderna identiteter. Höftskynken, fjädrar, wigwams, tepees och andra liknande attribut, samt utförandet av trumceremonier och andra "indianska" seder är en form av konsumtion av ursprung och rötter som varor. De årliga träffarna som förläggs till naturreservat eller vildmark, och sättet dessa träffar är uppbyggda på skapar ett livsutrymme som liknar den nostalgiska vision de har av ursprungsbefolkningens tidigare liv och tar formen av en pastisch

av denna forna tid. Detta är en aspekt av the Rainbow Familys väg mot en identitet (ibid:361). Snake Mountain Bear (hans Rainbownamn), en man i fyrtioårsåldern från Vermont, beskriver en sådan känsla av att ha hittat hem, efter sitt första möte med Rainbows i en nationalpark någon gång under 70-talet:

[...] They stood out from the hippies. Looked like them but they seemed different. They seemed more aware of the human family. I always was interested in families. I came from a broken family and I always wanted to be in a family that was intact. [...] I had my own children and I wanted to go to an alternative lifestyle where I could rear my children in what I perceived as a godly way. In line with the will of the Great Spirit. (Niman 1997:102)

The Great Spirit är uppenbarligen en länk mellan hur indianen levde då och hur ”Bear” såg på detta samtida livsutrymme, som en påminnelse av ett mer ursprungligt sätt att leva.

Det finns också tendenser mot en viss traditionalism, en återgång till kultur, som man tydligt kan utträna som opposition gentemot det moderna projektet, det kapitalistiska samhället och den identitetsbrist denna process gett upphov till. Medlemmarna har som en följd sett sig tvungna att delta i ett större projekt, oavsett position, mobilitet eller framgång i det externa systemet Babylon (Friedman 1992:361). Medlemmar kommer från olika samhällsskikt och har olika bakgrund. Det finns de som är hemlösa eller på ständigt resande fot, ”hobos” och ”tramps”, samt de som har anställningar såsom lärare, datorprogrammerare och socialarbetare (Niman 1997:100) eller är del av företagssfären (ibid:35). Rörelsen utgjordes inledningsvis av två tydligt distingerade grupper: dels 60-talets fredsaktivister, främst vita, utbildade personer från medelklassen, och dels veteraner från Vietnamkriget (ibid:34). Med andra ord var och är den demografiska sammansättningen bred.

Det moderna identitetsutrymmet kan sägas vara strukturerat kring fyra poler eller extremer. Dessa är de tendenser som olika kulturella strategier tar sig. Traditionalism betonar kultur medan primitivism betonar natur. Modernism och postmodernism är varandras motpoler där postmodernismen ser den modernistiska kulturen som begränsande samt som undertryckande av naturen, och blir därmed en återgång till såväl kultur som natur. The Rainbow Family, vars postmodernistiska tendenser är de mest framträdande, upphöjer ”primitiv visdom”, i detta fall en indiansk spiritualitet, samtidigt som de är öppna för och lovordar värdet av all kultur (Friedman 1994:93), och ser sig själva som ”a working model of multiculturalism; a society where differences are celebrated and unity achieved.” Alla är eller kan bli Rainbows (Niman 1997:99) Sammanslagningen av kultur och natur, eller överbryggandet dem emellan, ger

upphov till ”alltings möjlighet”³, och omöjliggör klart avgränsade identiteter (Friedman 1994:93). Denna bild av the Rainbow Family förstärks av den mångfald av religiösa bakgrunder många besökare på träffarna har. Närvarande är människor från diverse kristna samfund, muslimer, judar, buddhister och krishnas, men dessa relaterar ofta sina trosuppfattningar till vad som uppfattas som ”indianska” traditioner (Niman 1997:147).

Rörelsen är uppenbarligen starkt rotad i en känsla av närhet till naturen. Primitivismen ser naturen som fundamental, och den kultur man anammar kan inte tydligt urskiljas från naturen utan har ett starkt samband med den. Frisläppandet av det primitiva, ohämmad kreativitet och frihet från det ”civiliserades” kontroll är ytterst vad som kan sägas karaktärisera the Rainbow Familys strävanden, i kombination med tonvikt på en social existens som har sin grund i gemenskap snarare än i den sociala distans (Friedman 1994:92) som upplevs genomsyra det moderna samhället därutanför. Som Niman visar är the Rainbow Familys relationer med amerikansk ursprungsbefolkning långt ifrån perfekta (Niman 1997:147) Och som Friedman påpekar står modernisten i naturlig allians med tredje-världen-företrädaren, traditionalisten i densamma med fjärde-världen-företrädaren. ”The postmodernist stands alone insofar as his potential allies are all fantasies, primitives-for-us, full of wisdom and close to nature in a way that deprives them of their humanity except as a humanity-for-us.” (Friedman 1992:363) Den amerikanska ursprungsbefolkningens fungerar med andra ord i The Rainbow Familys fall som en modell för identitetsskapande: en mänsklighet som produkt, inkorporerad med allt gott.

³ Egen översättning av ”anything goes”

6. Mormoner och The Rainbow Family – en avslutande diskussion

Denna uppsats har syftat till att visa varför indianen har varit en tankefigur som nyttjats i olika gruppers identitetsskapande, och hur användandet av den sett olika ut under olika hegemoniska faser och världssystemiska konjunkturen. Indianen har ända sedan de första mötena mellan européer och syd- och nordamerikanska folk spelat en viktig roll, men hur den västerländska föreställningen om den sett ut har skiftat beroende på de förhållanden och omständigheter som präglat tiden och mötena, samt vilken plats i världssystemet denna västerländska grupp haft. Tesen som drivits är att ideologier, och de identiteter som åtföljer dessa, inte bara är tidlösa idéprodukter utan har sitt ursprung i världssystemets strukturer som följaktligen leder till att deras utformning ser ut som de gör.

En bra utgångspunkt för en jämförelse de två grupperna emellan är de myter och profetior som är framträdande och väsentliga för deras självförståelse och orientering i verkligheten. Den tydligaste gemensamma nämnaren och förbindande länken mellan dessa är den amerikanska indianen. I båda fallen anses de samtida indianerna vara förfallna eller i avsaknad av något som de en gång innehåft - för The Rainbow Family läggs tonvikten aningen mer på att de försvunnit eller utrotats. I myten om lamaniten redogörs för hur ursprungsbefolkningen en gång varit kristen, civiliserad och delaktig i en storslagen amerikansk civilisation och t.o.m. härstammar från Israel, men numera saknar allt det som då karakteriserade dem. Också i the Rainbow Familys myter anses den samtida indianen ha förlorat den spirituella prakt den en gång besatt, och det levnadssätt den en gång idkade. Båda grupper sätter således den samtida indianen i relation till den forna indianen, och värderar denna ursprungliga indian högre än den som existerar i gruppernas samtid. Den tydliga skiljelinjen mellan de båda gruppernas syn på den ursprungliga indianen är mormonernas betoning på dennes tidigare civiliserade karaktärsdrag medan the Rainbow Family betonar det primitiva. Värdeskalen grupperna emellan är alltså omvänd – de karaktärsdrag den ursprungliga indianen föreställs ha är de egenskaper som den grupp som projicerar dessa själva värderar högst. The Rainbow Familys självbild som miljömedvetna, spirituella och pacifistiska projiceras på denna indian medan mormonerna projicerade sin egen självbild som moraliska, civiliserade och teknologiskt utvecklade, på densamma.

Mormonerna och deras syn på och förhållande till ursprungsbefolkningen bör för sin del förstås mot bakgrund av europeisk expansion och kolonialisering, en tid av hegemonisk

uppgång, vilken präglades av evolutionism och utvecklingsideal. Ideologin som omfamnade lamaniten som framtida allierad i upprättandet av Zion fungerade som katalysator för missionerande och civiliseringsåtaganden. Indianen sågs inledningsvis som en viktig aktör i denna process, men i samband med kolonialiseringen av The Great Basin, med alla de konflikter som följde och svårigheter att göra indianen till den kristna allierade som det var tänkt, förlorade ideologin sin attraktionskraft, och andra mer intoleranta riktlinjer började följas. Här är en uppenbar förändring i ideologi under särskilda förhållanden. Indianen som värderades högt som civiliserad föregångare värderades nu lågt som hinder för upprättande av ett nytt land. Mormonernas samhörighet med indianen, och dess ursprunglighet, rörde sig från en viss närhet till en tydlig olikhet och skiljelinje dem emellan.

The Rainbow Familys syn på indianen bör enligt samma logik förstås mot bakgrund av den västerländska hegemonins nedgång, med primitivism som den mest framträdande tendensen. Krisen i det västerländska hegemoniska centrumet har gett upphov till minskad tro på civilisationens utveckling, och lett till ett nytt identitetssökande. I The Rainbow Familys fall motsvarar tankefiguren ”den forna indianen” deras egna civilisationskritiska element. För denna grupp har den samtida indianen drivit/s längre bort från sin ursprunglighet, medan de själva personifierar denna, dens spiritualitet och visdom. The Rainbow Family är ”Warriors of the Rainbow”, d.v.s., om inte den fysiska indianen, så den andliga, återuppstånden, och använder ”ursprungsindianen” som modell för sin identitet samt utopiska samhällsbyggande.

Modellen i kapitel 4, som illustrerade ett kontinuum av möjliga uppfattningar om indianen som ett ”Ideal”, ”Förfallen, med möjlighet att räddas” och ”Förfallen, icke-mänsklig, ett objekt att döda” kan här appliceras på det empiriska materialet. För att ge perspektiv på mormonerna belyses här puritaner och jesuiter. De uppfattade båda till en början indianerna som förfallna och betonade djävulens närvaro bland dessa och deras seder, religioner o.s.v. Denna djävulens närvaro är en faktor som särskiljer dem från mormonernas syn, i vart fall inom ramarna för den förhärskande synen på indianen som förfallen. Djävulen som närvarande kraft i mormonernas teologi är inte utbrett i materialet. Att puritanerna mot slutet av 1700-talet inte längre såg den ursprungsbefolkning de hade att göra med som medmänniskor ledde till en strategi som utpekade dem som objekt att döda.

I förhållande till andra gruppers koloniseringssträvanden och dessas syn på ursprungsbefolkning kan det utrönas vissa skillnader gentemot mormonerna. Det fanns t.ex. ingen tillstymmelse till Brigham Youngs princip om att det var billigare att klä ursprungsbefolkningen än att slåss mot dem i britternas kolonialisering av Tasmanien i början

av 1800-talet, och inte heller samma initiala intentioner att skapa vänskapliga relationer med dem. Dessa såg snarare aboriginerna som skadedjur, hinder för civilisation och bosättning på ön och därmed umbärliga. Gudomligt sanktionerad mission för att civilisera dem förespråkades av ytterst få. Denna syn placerar ursprungsbefolkningen i en kategori det inte ens gjordes anspråk på att kunna rädda.

Vad som alltså uppenbarar sig vid en närmare titt på de grupper som identifierar de ursprungsbefolkningar de möter som ”olika, men samtidigt lika”, och fullständigt olika, som exempelvis den just nämnda gruppen ovan, är att gensvaren på en sådan syn kan ta sig olika uttryck. Det finns flera möjligheter: att upphöja dem till en modell, nedsätta dem (t.ex. i form av att göra dem till monster, icke-mänskliga), assimilera eller konvertera dem, döda dem, eller bara låta dem vara ifred. Mormonernas teologi förutsatte att den ursprungliga indianen skulle stå som modell för det framtida upprättandet av Zion, men ett gensvar på det verkliga mötet satte andra strategier i spel, nämligen att assimilera och konvertera dem, och slutligen döda eller tvångsförflytta dem.

I och med the Rainbow Familys motposition till civilisationen – Babylon – utpekar de civilisationens syn på indianen som fullständigt olik den förstnämnda. Motsättningen mellan indian och civilisation motsvarar med andra ord det oppositionella förhållandet mellan Babylon och Rainbow, som båda skulle anse sin motpart som ”den andre”. Den strategi som sätts i spel för The Rainbow Family är därmed att nedsätta civilisationen till något som förlorat sig självt, något korrupt. Som synes är steget från denna civilisationskritik till ett anammande av ”indianskhet” som den av dem uppfattas inte långt. Men på samma sätt som mormonerna under deras kolonisering av The Great Basin undan för undan förändrade sin uppfattning om ursprungsbefolkningen som mindre och mindre lika sig själva, finns det liknande tendenser i The Rainbow Family. Deras tillvägagångssätt att förbigå stamråd som de inte själva anser tillräckligt spirituella, för att dessa är delaktiga i en kapitalistisk ekonomi, visar på en tendens till förändrad uppfattning – ”de indianerna är inte lika oss, och därmed inte lika indianer”.

Att ursprunglighet är relativt snarare än absolut, är både mormonerna och The Rainbow Family goda exempel på. Deras respektive representationer av indianen, och indianens ursprunglighet, består i den förstnämndas fall av vildhet och underutveckling, och i den andras av harmoni, jämlikhet och närhet till natur, representationer av ”den andre” som samtidigt konstituerar den egna identiteten. Utifrån civilisationscyklerna har det påvisats att sättet ursprunglighet används på är beroende av position i det globala världssystemet, och

därmed följer att identiteter ter sig olika under expansion och hopdragnig i det globala världssystemet. Identitetsskapande handlar med andra ord, paradoxalt nog, om identiteters kontinuitet.

7. Referenser

Arrington, Leonard J. & Bitton, Davis, 1979. *The Mormon Experience: A History of the Latter-day Saints*. New York: Knopf.

Christy, Howard. A, 1978. Open Hand and Mailed Fist: Mormon-Indian Relations in Utah, 1847-52. *Utah Historical Quarterly*, volym 46, tidskrift 3:216-235.

Ekholm-Friedman, Kajsa, 1991. *Catastrophe and Creation: the Transformation of an African Culture*. Chur: Harwood Academic Publishers.

Fagan, Brian M., 1984. *Clash of Cultures*. New York: Altamira Press.

Farmer, Jared, 2008. *On Zion's Mount: Mormons, Indians, and the American Landscape*. Cambridge: Harvard University Press.

Friedman, Jonathan, 2008. Indigeneity: Anthropological notes on a historical variable. *Indigenous Peoples: Self-determination, Knowledge, Indigeneity*, Minde, Henry (red), 29-48. Delft: Eburon.

Friedman, Jonathan, 1994. *Cultural Identity and Global Process*. London: Sage.

Friedman, Jonathan, 1992. Narcissism, roots and postmodernity: the constitution of selfhood in the global crisis. *Modernity and Identity*, Lash, Scott & Friedman, Jonathan (red), 331-366. Oxford: Blackwell Publishers.

Kapferer, Bruce, 1988. *Legends of People, Myths of State: Violence, Intolerance and Political Culture in Sri Lanka and Australia*. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press.

Kirsh, Stuart, 1997. Lost Tribes: Indigenous Peoples and the Social Imaginary. *Anthropological Quarterly*, volym 70, tidskrift 2:58-67.

Lindberg, Christer, 1998. *Den gode och den onde vilden*. Lund: Arkiv.

Mauss, Armand L., 1994. Refuge and Retrenchment: The Mormon Quest for Identity. *Contemporary Mormonism: social science perspectives*, Cornwall, Marie (red.), 24-42. Urbana: University of Illinois Press.

Niman, Michael I., 1997. *People of the Rainbow – A Nomadic Utopia*. Knoxville: The University of Tennessee Press.

O’Neil, Floyd A. & Layton J, 1978. Of Pride and Politics: Brigham Young as Indian Superintendent. *Utah Historical Quarterly*, volym 46, tidskrift 3:236-250.

Smaby, Beverly P., 1975. The Mormons and the Indians – conflicting ecological systems in the Great Basin. *American Studies*, volym 16, tidskrift 1:35-48.

Tyler, Lyman S., 1978. Ute Indians along Civil War Communication Lines. *Utah Historical Quarterly*, volym 46, tidskrift 3:251-261.

Vaughan, Alden T., 1995. *New England frontier: Puritans and Indians 1620-1675*. Boston.

Walker, Ronald W., 1993. “Seeking the Remnant”: The Native American during the Joseph Smith period. *Journal of Mormon History*, volym 19, tidskrift 1:3-33.

Wallerstein, Immanuel, 2005. *Världssystemanalysen: en introduktion* Stockholm: Tankekraft

Internet:

<http://www.welcomehome.org/rainbow/index.html> – 27/4 2011